

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

XIII. De præsumptionibus, inspectione oculorum, & de fama.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

DE PRÆSUMPTIONIBUS, INSPECTIONE OCULORVM,
ET DE FAMA.

TITULUS XIII.

§. 1. Præsumptiones quid, & unde oriantur.

Sed ex præsumptionibus interdum probationes deducuntur: quæ nihil aliud sunt, quàm conjecturæ ad adstruendam rei dubiæ fidem. Quas quandoque jus, quandoque Judex ex personarum & rerum circumstantiis elicit. Ut hinc natum sit duplex genus præsumptionum apud Doctores; quod quædam juris sunt, quædam hominis, sive rectius, Judicis.

§. 2. Præsumptionum duplex genus.

Quæ juris sunt, rursus duplex genus constituunt: aut enim sunt præsumptiones juris, & de jure (ut loquuntur Doctores nostri) aut præsumptiones juris tantum: illæ probationem contrariam non admittunt; veluti est præsumptio matrimonii, quæ oritur ex concubitu sponsi cum sponsa, cap. 1. qui fidem 30. Ext. De sponsalib. adde quæ notavimus ad versic. qui aliter sup. de clam. contrah. matrim. in fine; aliæ que nonnullæ, quæ exstant in l. fin. §. fin. C. Ad SC. Macedon. in l. Antiqua 23. in princ. C. Ad SC. Vellejan. & in l. fin. circa princ. C. Arbiter iur. 2.

§. 3. Præsumptio juris tantum contrariis probationibus refellitur.

Quæ verò sunt præsumptiones juris tantum, fidem quidem faciunt, sed contrariâ probatione refelli possunt; sicut est præsumptio solutionis, quæ ex cancellato chirographo oritur, l. Stichographum 24. D. De probat. item, quæ præsumimus patrem ante filium puberem discessisse, ubi uterque uno casu extinctus est, l. Qui duos 10. §. cum in bello & §. fin. D. De reb. dub. item, quæ credimus filium domi ex uxore eatum, ex marito ejus conceptum fuisse, l. Filium 6. D. De his qui sunt sui vel al. iur. & Prælatum Ecclesiæ illa, quæ habet prospectu Ecclesiæ adquisivisse, de quo latius in cap. Requisisti 1. §. juncto c. Quia nos Ext. De testib. Hæ enim, & id genus aliæ præsumptiones juris, contrariis probationibus eliduntur & subvertuntur, ut dicitur & similib. jurib. sub tit. Ext. De præsumpt. & tit. D. De probat. & præsumpt.

§. 4. De præsumptionibus hominis.

Quoad præsumptiones hominis, illæ nullo jure consignatæ sunt, sed Judicis cogitationi & arbitrio relinquuntur, propter personarum & rerum varietates, quæ quotidie occurrunt, l. Non omnes §. §. à barbaris D. De re milit. adde l. 3. §. eiusdem D. De testib. adde quod ex his Judex quandoque ad definitivam sententiam progreditur, l. fin. in verb. vel iudicis C. De probat. sicut docet illustre exemplum Salomonis de duabus mulieribus de eodem partu contendentibus, c. 2. Ext. De præsumpt. extas historia 3. Reg. 3.

§. 5. De oculari inspectione.

Sed & oculari inspectione nonnunquam controversia dirimitur, veluti matronarum in exploranda muliere, virgo sit, c. Casam 14. cap. Proposuisse 4. Ext. De probat. vel uterum gesserit, nec ne, l. 1. D. De ventre inspic. & in agrorum finibus discernendis agrimenfor oculis suis & ad mensuram, litem adjudicatione Judicis remouet, cap. Quia iudicante 9. Ext. De præscript. l. 3. C. Finium regund. l. Si irruptione §. fin. D. eod. tit.

§. 6. De fama, an probet?

Solet etiam fama momentum adferre rei probandæ, sed conjuncta cum aliis adminiculis, c. Præterea 27. Ext. De testib. c. Quia 10. cum seq. Ext. De præsumpt. Alioqui per se fama non sufficit ad condemnandum: cum unius dictum, teste innocentio III. facile multitudo sequatur, c. Cum in inventute 11. Ext. De purg. canon. Infamato tamen, ubi aliis argumentis convinci non potest, purgatio criminis indicenda est, de quo inf. de purg. canon.

§. 7. Iudicis officium in cognoscendo & iudicando.

Atque hæc de probationum generibus; in quibus recipiendis, disquirendis & indagandis meminisse debet Judex illud Eleutherii Papæ: Judicantem, inquit, oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plenâ inquisitione discutere, in tetra-

Aaaaa 1

gan-

gandi, respondeudi, obijciendique præbitâ patientiâ ab eo, ut ibi actio ambarum partium illuminata sit pleniter; nec litigantibus Judex prius velit suâ sententiâ obviare, nisi quando ipsi jam peractis omnibus nihil habeant in questione quod proponant, & tamdiu actio ventiletur, quousque ad rei veritatem perveniatur: frequenter interrogare oportet, ne aliquid prætermisum forte remaneat, quod annexi conveniat,

text. est in can. fin. xxx. quasi 5. coniunge & l. Iudices 9. & Auth. lubemus C. de iudic.

NOTATIO in Tit. 13.

a Hanc præsumptionem iuris, & de iure ideo vocant DD. quod in ea ius se fundet, tamquam in re planè explorata: & idcirco contra eam nulla contraria admittitur probatio, ut in exemplis ibidem allegatis.

DE SENTENTIA ET RE JUDICATA.

TITULUS XIV.

§. 1. Quid sententia, quid res iudicata.

Sententiam vocamus pronuntiationem Judicis; rem iudicatam, ipsam causam, quæ finem controversiæ pronuntiatione Judicis accipit: quod vel absolute vel condemnatione fit, l. 1. v. de re iud. 2. Idque si loquamur de sententia definitiva, quæ propriè sententiæ appellatione venit, l. Quod iussit 14. d. d. tit. c. v. de iudic. 59. Ext. de appellat. Nihilominus receptum est, ut & quævis interlocutio Judicis sententia nominetur; veluti si Judex interlocuendo concedat vel denegat parti petenti dilationem, aut testium productionem, l. A procedente 4. C. de dilatiomb. c. Significaverunt 36. Ext. de testib. sive aliter inter principium & finem causæ de re incidente pronuntiet, d. c. v. de iudic. cum c. seq. l. 2. d. de appell. recip. Unde & hæc sententia interlocutoria appellatur.

§. 2. Discrimen inter sententiam interlocutoriam & definitivam.

Inter utramque sententiam hoc discrimen est, quod interlocutoria quoadcumque ante sententiam revocari possit ab eodem Judice, licet ab ea appellatum non sit, d. l. Quod iussit & c. Cum cessante 60. Ext. de appellat. Secus est in sententia definitiva, quæ retractari aut corrigi non potest ab eodem Judice, l. Paulus 43. l. Iudex 55. d. de re iud. l. Divi fratres 27. d. de pænis & l. 1. §. fin. d. de quæstion. Judex, inquit Vlpianus, posteaquam semel dixit sententiam, Judex esse desinit. Et hoc iure utimur, ut Judex, qui semel vel plures vel minoris condemnavit, amplius corrigere sententiam suam non possit: semel enim, male seu bene, fundus est officio, text. est in d. l. Iudex, iunctâ tamen l. Paulus, & quæ ibi iradunt Dd. Item interlocutoriam

sententiam, nisi ea ad S. Pontificem interposita sit, scribi & scripto recitari necesse non est; neque enim expressè iure id cautum reperitur, Gl. & Phil. Francus in c. fin. hoc tit. lib. 6. quamvis melius sit eam scripto comprehendi & ferri, c. Quoniam Ext. de probat. At contra est in definitiva sententia, toto tit. C. de sent. ex brev. recit. coniunge §. iudicium verò extraord. sup. de iudic.

§. 3. Sententia contra ius expressum lata non valet.

Debet autem Judicis sententia iuri esse conformis, ita ut expresso iuri non repugnet; alioquin non subsistit sententia, etiam si ab ea provocatum non sit, c. 1. Ext. hoc tit. l. Si expressum 19. d. de appell. l. 1. §. C. Quando provoc. non est necesse, l. 1. §. item cum contra d. Quæ sentent. sine appell. Jus autem interpretatur, Canones, Leges, Consuetudines, ut Insit. in princ. de offic. iud. Auth. lubemus C. de iud. & d. c. 1. iuncto §. 1. sup. de iure canon.

§. 4. Sententia contra ius litigatoris lata valet, nisi, &c.

Quod si sententia contra ius litigatoris lata fuerit, valet quidem ipso iure sententia, sed per appellationem suspendi, d. l. 2. C. Quando provoc. non est necesse, vel per restitutionem in integrum, sine alio extraordinario remedio rescindi poterit, de quib. insit. de in integ. rest. & tit. seq. nisi corruptus pecuniâ Judex sententiam tulerit. Nam hæc specie sententia nullius momenti est, ita ut ab ea provocare non sit necesse, l. Venales 7. C. Quando provoc. non est necesse. Quamvis & aliis pænis corruptus Judex coërceatur à iure, de quibus in l. fin. C. de pæna iud. qui male iud. & in §. si quis ex litig. Novell. 124. v. litigantes iurent,

§. 5. De